

Vizsgakövetelmények irodalom tantárgyból

Hatosztályos gimnáziumi képzés

7. osztály

Kisepikai alkotások (pl. kisregény, elbeszélés, novella, legenda, anekdota)

Az egyes kisepikai műfajok sajátosságai (pl. tér-, időviszonyok, előreutalás, késleltetés, nézőpont, szerkesztésmód, szereplők, hangnem, téma, motívumok).

Kosztolányi Dezső, Mikszáth Kálmán és más magyar elbeszélők alkotásai.

Fogalmak: Kisepika, mese, monda, legenda, anekdota, novella, elbeszélés, kisregény, szerkezet, időrend, elbeszélői nézőpont, beszédhelyzet.

Nagyepikai alkotás – regényelemzés

Mikszáth Kálmán: *Szent Péter esernyője* – sok szempontú megközelítés.

Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet, anekdotikusság.

A szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással).

Elemzések, értelmezések és kreatív írások.

Ajánlott és/vagy egyéni olvasmányok, pl. Jules Verne, Mark Twain, Dickens és mások műveiből; a klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi ifjúsági irodalomból – műbemutatók, értelmezések, ajánlások (a házi olvasmányok megközelítési szempontjainak alkalmazása, önálló állásfoglalással).

Fogalmak: Nagyepika, szerkezet, időviszony, térvizony, cselekmény, fordulat, epizód, kitérő, késleltetés, előreutalás; anekdotikus; magatartásforma

Lírai műfajok (óda, himnusz, elégia, dal, epigramma)

Alkotások műfaji szempontokból a magyar irodalom különféle korszakaiból, pl. Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály (*A Reményhez*), Janus Pannonius (*Pannónia dicsérete*), József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai alkotásokból.

Alkotások műfaji szempontokból a magyar irodalom különféle korszakaiból, pl. Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály (*A Reményhez*), Janus Pannonius (*Pannónia dicsérete*), József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai alkotásokból.

Tematikus, motivikus kapcsolódások felismerése – a műválasztás felőlel alapvető lírai témákat (pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, öntudat, költősors, költészet/ars poetica).

Nemzeti himnuszunk, ódáink – Kölcsey: *Hymnus*; Vörösmarty: *Szózat*; Petőfi: *Nemzeti dal* – műértelmezések, sok szempontú elemzések (pl. vershelyzet, szerkezet, műfaji változat, poétikai megoldások, versforma).

Fogalmak: Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma; verselési rendszer, rímes időmértékes verselés, rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon; rím, rímelhelyezkedés; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora; alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, szórendcsere.

Egy korstílus – a romantika

Egy korstílus – a romantika.

Egy-két szemelvény a korszak jellemző alapvetéseiről, törekvéseiről (pl. szabadság az irodalomban; új, jellegzetes műfajok; kevertség, töredékesség; romantika és népiesség).

Szemelvények Kölcsey, Vörösmarty, Petőfi korstílusra jellemző, különféle műfajú, tematikájú alkotásaiból (pl. Kölcsey: *Huszt*; Vörösmarty: *Ábránd*; Petőfi: *Egy gondolat bánt engemet...*).

Fogalmak: Műfaji fogalmak (pl. óda, epigramma, rapszódia); romantikus ellentétezés, romantikus képalkotás.

Nagyepikai alkotás – egy Jókai-regény és a romantikus korstílus (regényelemzés)

Nagyepikai alkotás (regényelemzés) - sok szempontú megközelítés.

Jókai Mór: *A kőszívű ember fiai* (vagy esetleg egy másik regénye, pl. *Az új földesúr* vagy *A jövő század regénye*) – sok szempontú megközelítés.

Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet.

Hősök, magatartásformák, erkölcsi választások – a szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással).

Regényműfaji változat (pl. heroikus regény, irányregény, utópia stb.).

A romantika megjelenési formái (pl. szerkezet, cselekményfordulatok, jellemek, hangnem, előadásmód).

Elemzések, értelmezések és kreatív írások.

Fogalmak: Romantikus regény; regényműfaji változat, pl. heroikus regény; romantikus hős, jellem, ábrázolásmód.

Drámai műfajok (egy komédia)

Drámai műfajok - egy komédia sok szempontú megközelítése

Molière: *Fösvény* (esetleg pl. *Képzelt beteg*) vagy Shakespeare egy vígjátéka vagy Szigligeti: *Liliomfi* vagy Goldoni: *Két úr szolgája*.

Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok.

Drámai szerkezet.

A komikum megjelenési formái (pl. helyzet- és jellemkomikum).

Komikus jellem, jellemtípus.

Fogalmak: Dráma, komédia, dialógus, konfliktus, alapszituáció, helyzetkomikum, jellemkomikum, típus, jellemtípus.

A média kifejezőeszközei (1)

Történet és elbeszélés a mozgóképen

Helyszín- és időviszonylatok, illetve jellemek és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben (pl. rádióműsorban, riportban).

Átélt, elképzelt vagy hallott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése az életkornak megfelelő szinten (pl. story-board, animáció, interjú alkalmazásával).

A beállítás (snitt; a kamera által rögzített folyamatos tér és idő), a jelenet (nagyobb tér és/vagy időugrások által határolt szerkezeti egység), a fordulat és epizód fogalmának magyarázata.

A korosztálynak megfelelő mozgóképi szövegeken a cselekmény- és történetstruktúra, valamint az elbeszélés (narráció) megfigyelése és tudatosítása, és mindezzel összefüggésben konkrét szövegek elemzése során az expozíció, bonyodalom, lezárás már ismert fogalmainak alkalmazása.

Egyszerűbb médiaszövegek létrehozásával (pl. interjú, újságcikk, közösségi portálra készülő adatlap, önportré) a képzelőerő, kifejezőképesség fejlesztése.

Fogalmak: Jellem, hős, konfliktus, cselekmény, történet, elbeszélés, narráció, expozíció, bonyodalom, lezárás, beállítás, jelenet, epizód, fordulat.

A továbbhaladás feltételei: Különböző műfajú és rendeltetésű (szépirodalmi, ismeretterjesztő, értekező) szövegek szerkezetének és jelentésének bemutatása. Epikus olvasmányok, olvasott, látott drámai alkotások szerkezeti elemeinek elkülönítése, a fő- és mellékszereplők jellemzése. A szépirodalmi művekben megjelenő helyzetek és jellemek, érzelmek és gondolatok egyszerűbb összefüggéseinek bemutatása szóban és írásban. A lírai formanyelv (ritmus, rím, hangzás, képiség) stíluseszközeinek felismerése. Vázlat készítése szóbeli megnyilatkozáshoz, cselekményvázlat írása.

A tárgyalt irodalmi művekhez, a mindennapi élet kérdéseinek megválaszolásához ismeretanyagok keresése a könyvtár nyomtatott és elektronikus információhordozóinak felhasználásával.

8. osztály

Kisepikai alkotások - prózai és verses, pl. novella, elbeszélés, kisregény, anekdota, karcolat, komikus eposz, ballada

Kisepikai alkotások - prózai és verses műfajok.

Novella, elbeszélés, kisregény, anekdota, karcolat, egyperces novella, komikus eposz, ballada - műfaji rendszerezés.

Tematikus kapcsolódások, archetipikus helyzetek felismerése (pl. gyerekkor-felnőttkor, szegénység-gazdagság, bűn-bűnhődés, házastársi kapcsolatok, hűség, kitartás, beavatás).

Kosztolányi Dezső, Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán, Örkény István műveiből, valamint választható:

Petőfi Sándor: *A helység kalapácsa* – a komikus eposz műfaji sajátosságai, illetve Arany János egy balladája (pl. *Zách Klára*; *Szondi két apródja*).

Karinthy Frigyes: *Tanár úr kérem* (részletek) – házi olvasmány.

A karcolatgyűjtemény szerkezete; pár-novellák összevetése.

Fogalmak: Kisepika, anekdota, novella, egyperces novella, komikus eposz, szerkezet, időrend, elbeszélői nézőpont, beszédhelyzet.

Nagyepikai alkotás – regényelemzés

Nagyepikai alkotás – egy regény sok szempontú megközelítése.

Pl. Tamási Áron: *Ábel a rengetegben* vagy Szabó Magda: *Abigél* vagy Móricz Zsigmond: *Légy jó mindhalálig* (vagy egy másik regénye, pl. *Pillangó*, *Árvácska*) vagy Gárdonyi Géza: *A láthatatlan ember* vagy egy kortárs magyar vagy világirodalmi alkotás.

Tér- és időviszonyok, cselekmény, szerkezet, elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód.

Hősök, tettek, magatartásformák – a szereplők jellemzése (egyéni állásfoglalással).

Regényműfaji változat (pl. fejlődésregény, történelmi regény, példázatos regény).

Elemzések, értelmezések és kreatív írások.

Fogalmak: Elbeszélői nézőpont, hangnem, ábrázolásmód; fejlődésregény, humor, példázat / parabola, történelmi regény.

Lírai és átmeneti műfajok, műtípusok - óda, dal, epigramma, elégia, ekloga, életkép, tájlíra, hangulatlíra, gondolati líra

Lírai és átmeneti műfajok, műtípusok, pl. óda, dal, epigramma, elégia, ekloga, életkép, tájlíra, hangulatlíra, gondolati líra - műfaji rendszerezés.

Tematikus, motivikus kapcsolódások felismerése (a műválasztás felőlel alapvető lírai témákat, pl. természet, évszakok és napszakok, szülőföld, haza, család, szerelem, háború, szabadság, öntudat, költősors, költészet / ars poetica).

Verstani, poétikai fogalmak rendszerezése.

Szemelvények Ady Endre, Arany János, Csokonai Vitéz Mihály, Janus Pannonius, József Attila, Kölcsey Ferenc, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós (*Nem tudhatom*), Szabó Lőrinc, Vörösmarty Mihály, Weöres Sándor műveiből és kortárs magyar lírai alkotásokból.

Szemelvények a reklám és a popzene új szóbeli költészetéből.

A fogalmi háló a választott művekhez kapcsolódik.

Fogalmak: Óda, himnusz, elégia, dal, epigramma, ekloga, verselési rendszer, rímes és rímtelen időmértékes verselés, versláb, spondeus, trocheus, trochaikus verselés, daktilus, kötött verssor, hexameter, pentameter, disztichon, rím, rímelhelyezkedés, alliteráció; szókép, hasonlat, megszemélyesítés, metafora, alakzat, ismétlés, párhuzam, ellentét, fokozás, figura etymologica, inverzió.

Stílusirányzatok a 20. század elején (klasszikus modernség)

Stílusirányzatok a 20. század elején (klasszikus modernség).

Az impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió stílus- és formajegyei.
Jellemző művek, ábrázolásmódok pl. Ady, Babits, Juhász Gyula, Tóth Árpád műveiből.

Fogalmak: Impresszionizmus, szimbolizmus, szecesszió, szinesztézia, allegória, szimbólum, összetett költői kép

Nagyepikai alkotás az ifjúsági és/vagy a szórakoztató irodalom köréből - magyar vagy világirodalom, regényelemzés

Nagyepikai alkotás az ifjúsági és/vagy a szórakoztató irodalom köréből – egy magyar vagy világirodalmi regény sok szempontú megközelítése.

A népszerű irodalom műfajai (pl. ifjúsági, bűnügyi, fantasztikus regény, kalandregény, sci-fi), megoldásai, hatása; hangnemei (pl. humoros regény), formái (pl. naplóregény, levélregény).
Pl. Golding: *A Legyek Ura* / Salinger: *Zabhegyező* / Rejtő Jenő egy műve / Verne egy műve / egy klasszikus bűnügyi regény.

A fogalmi háló a választott művekhez kapcsolódik.

Fogalmak: Népszerű irodalom, bűnügyi történet, kalandregény, fantasztikus regény, tudományos-fantasztikus irodalom, humoros hangnem.

Drámai műfajok - egy tragédia és/vagy egy komédia

Drámai műfajok - egy tragédia és/vagy egy komédia sok szempontú megközelítése.

Shakespeare: *Romeo és Júlia*
(vagy egy Shakespeare-komédia vagy Gogol: *A revizor*).

Tér- és időviszonyok, szereplők rendszere, alapszituáció, cselekmény, konfliktusok. Drámai szerkezet.

A meghatározó minőség szerepe (tragikus/komikus cselekmény; tragikus/komikus hős).

Hősök (egyéni és tipikus vonások).
Tragikus bukás, értékvesztés/komikus lelepleződés.

Fogalmak: Dráma, komédia, tragédia, komikum, tragikum, dialógus, konfliktus, alapszituáció, drámai nyelv, drámai jellem.

A média kifejezőeszközei (2)

A mozgóképi és az írott sajtó szövegeinek rendszerezése

Annak tudatosítása és próbája, hogy noha a mozgóképi szövegeknek nincs minden szövegre alkalmazható osztályozása, a filmek értelmezését, elemzését segíti a rendszerezés néhány alapszempontja (a valóságanyag természete, dokumentumfilm-fikció; az alkotói szándék és nézői elvárás – műfajfilm, szerzői film).

A szerzői és a műfajfilm néhány meghatározó jellemzőjének meghatározása (a nézők számára ismerős témák, szériaszerű filmalkotások, könnyen befogadható ábrázolási konvenciók, illetve a személyesebb, a szerzővel azonosítható eredeti formanyelv használata).

A meghatározó sajtóműfajok felismerése, alapvető jellemzőik tudatosítása (tudósítás, riport, publicisztika, kritika).

Fogalmak: Dokumentum, fikció, műfaji, western, sci-fi, melodráma, burleszk, thriller; szerzői, ábrázolási konvenció; tudósítás, riport, kritika, publicisztika.

A média társadalmi szerepe, használata

A média nyelve, a médiaszövegek értelmezése

Annak felismerése, hogy a médiaszövegek megformálásához („írásához”) és megértéséhez („olvasásához”) az adott médiumra vonatkozó nyelvismeretre van szükség, és a tömegkommunikáció médiumai más- és más jelrendszert, kódokat használnak írott, szimbolikus –, például egy képen látható tárgy – és technikai –, például a kameramozgás – kódokat).

Annak tudatosítása, hogy a technikai úton rögzített képeket (is) alkalmazó kommunikáció sajátossága, hogy a képeken, mozgóképeken látható formáknak, motívumoknak nincs pontosan meghatározott értelme – a jelentés nagymértékben függ a befogadótól. A mágikus gondolkodás fogalmának vizsgálata, meghatározása (a tárgyak képének azonosítása az ábrázolttal, a kép és a valóság öntudatlan azonosítása).

Annak felismerése, hogy míg a művek esetében a befogadó a szerző által megjelenített cselekményvilág eseményeiből maga konstruálja a történetet, a média direkt értelmezési kereteket kínál a fogyasztónak a közrebocsátott történetjavaslatok értelmezésére.

Kérdések és állítások megfogalmazása a mediatizált kommunikáció egyirányú és/vagy interaktív jellegével kapcsolatban.

Annak megismerése és aktuális médiaesemények feldolgozásával tudatosítása, miért és hogyan érvényesül a médiában a sztereotip megfogalmazás kényszere, milyen veszélyekkel járhat mindez.

A nemeknek, foglalkozásoknak, életmódmintáknak, kisebbségeknek a tapasztalati valóságtól eltérő megjelenítésének felismerése a médiában, annak tudatosítása, hogy a médiaszövegek a közösség kulturális képviselői (reprezentánsai).

A sztereotípiák és a reprezentáció fogalmának meghatározása, annak érzékelése, miért problematikus hogy a világ nem olyan módon jelenik meg a médiában, mint a tapasztalati valóságban.

Élmények és tapasztalatok összevetése a média által közvetített, megjelenített világokkal (pl. hírműsorok, talk-showk, reality-showk, életmód magazinok, közösségi portálok alapján az azonosságok és az eltérések megfigyelése, megbeszélése).

Azonos események eltérő megfogalmazásainak összevetése, ésszerű indoklás az egyszerűbb reprezentációk különbözőségeire (érdekek, nézőpontok, politikai és gazdasági érintettség), illetve műfaji, nyelvi különbségek feltárása a hírműsorokban, hírportálokon, napisajtóban).

Fogalmak: Szimbolikus kód, technikai kód, mágikus gondolkodás, értelmezési keret, egyirányú kommunikáció, interaktív kommunikáció, sztereotípiák, reprezentáció.

A továbbhaladás feltételei: A szöveg értő befogadást biztosító olvasás, különféle műfajú szövegek kifejező felolvasása, elmondása. A tanulmányokhoz szükséges eszközszintű íráskészség, jól olvasható esztétikus írás. A feldolgozott művekről, olvasmányélményekről, színházi előadásról összefoglalás készítése a témának, a kommunikációs alkalomnak megfelelő stílusban felelet vagy rövid írásos beszámoló formájában. A megismert műfajok stílus eszközeinek megnevezése tárgyyszerűen a tanult szakkifejezésekkel, jellemzésük példákkal. Az olvasott művekben megjelenített emberi problémák bemutatása önálló véleménynyilvánítással. Ismeretek a magyar irodalom nagyobb korszakairól (reformkor, a XX. század első és második fele), néhány alkotó portréja, az olvasott művek elhelyezése a korban

9. osztály

Szövegvilágok

Az irodalom fogalma, eredete, szóbeliség és írásbeliség. Az irodalom mint világalkotás.

Szerző – mű – befogadó (Karinthy: *A cirkusz*)

Az alábbi témák közül kettő: *Népszerű irodalom – szépirodalom; Az irodalom mint szövegvilág* (szabadon választott művek alapján)

Műnemek, műfajok: rendszerezés

Fogalmak: irodalom, szóbeliség, írásbeliség, esztétika, szépirodalom, fikcionalitás, nyelvi megalkotottság, lírai én, elbeszélő, beszédhelyzet, vershelyzet, időbeliség, irodalmi közlésfolyamat (szerző, mű, befogadó), megértés, értelmezés

Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra

Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásokban; történettípusok.

Homérosz: *Iliász* és *Odüsszeia* (részletek).

Szemelvények a görög lírából (Anakreón, Szapphó, Alkaios).

A szerzőkhöz, ill. hőökhöz kapcsolódó toposzok. Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban, képzőművészetben, filmen.

Fogalmak: szóbeliség, írásbeliség, antikvitas, mítosz, mitológia, eposz, eposzi konvenciók, kaland, utazás mint toposz; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés, versláb, hexameter, disztichon, szapphói strófa, toposz

Színház- és drámatörténet – az antik színház és dráma

Az antik görög színház jellemzői. Drámai előadások (tragédia és komédia), versenyjátékok.

Szophoklész: Antigoné (és az Oidipusz király egy részlete)

Az antik dráma hatása a drámatörténetre

Fogalmak: színház, esztétikai minőség, tragikum, komikum, tragédia, komédia, dialógus, akció, dikció, alapszituáció, konfliktus, drámai szerkezet, kar, katarzis

Világirodalom – antik római irodalom

Szemelvények a római lírából és epikából.

Catullus, Vergilius, Horatius néhány műve (vagy részletek).

A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.

Fogalmak: eposz, dal, óda, strófaszerkezet, elégia, ekloga, episztola, ars poetica, átváltozástörténet.

Világirodalom – Biblia

Szemelvények az *Ószövetségből*

Szemelvények az *Újszövetségből*

A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).

Fogalmak: *Biblia, Ószövetség, Újszövetség*, kánon, teremtéstörténet, pusztulástörténet, zsoltár, próféta, evangélium, apostol, példabeszéd, apokalipszis

Világirodalom – az európai irodalom a 4–15. században (középkori)

Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, himnuszok (Assisi Szt. Ferenc, J. da Todi),

vallomás (Augustinus); legendák; hősi ének (Roland-ének),

trubadúr- és lovagi költészet (W. von der Vogelweide), vágánsdalok.

Dante: *Isteni színjáték*

(részlet/ek a *Pokolból*).

Villon művei (egy-két részlet a *Nagy testamentumból*, 15. sz.).

Fogalmak: középkori irodalom, himnusz, legenda, vallomás, trubadúr, lovagi költészet, vágánslíra, rím, tercina, testamentum, balladaforma, refrén

Középkori nyelvemlékek

Középkori írásbeliség, műfajok, nyelvemlékek.

Halotti beszéd és könyörgés;

Ómagyar Mária-siralom.

Fogalmak: írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, szövegemlék, kódex, prédikáció

Világirodalom – az európai irodalom a 14–16. században (reneszánsz)

Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból.

Az itáliai kora reneszánsz irodalomból:

Petrarca: *Daloskönyv Ti szerencsés füvek, Pó, földi kérgem c. szonettjei*

Boccaccio: *Dekameron Első nap harmadik novellája*

Fogalmak: reneszánsz, humanizmus, humanista, novella, szonett, versciklus

Janus Pannonius portréja

Janus Pannonius lírája, jellemző témái (humanista természet- és értékszemplélet, búcsúvers, költészetének utóélete)

Epigrammák és elégiák *Egy dunántúli mandulafáról, Búcsú Váradtól, Saját lelkéhez*).

Fogalmak: elégia, epigramma, búcsúzásvers, refrén, disztichon, költői magatartás, újplatonizmus

Balassi Bálint portréja

Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője.

Egy katonaének (kompozíció, értékrend).

Legalább további két mű értelmezése *Hogy Júliára talála, így köszöne néki, Kiben az Celia szerelméért való gyötrelméről szól*

Istenes tematika, könyörgésvers, *Adj már csendességet*; Szövegvers, Megformáltság, szerkezet (arany metszés, hárompillérű kompozíció).

Fogalmak: kötetkompozíció, ütemhangsúlyos verselés, rímelhelyezkedés, Balassi-strófa

Színház- és drámatörténet

Néhány sajátos színjátéktípus a 10–16. században (a középkor és reneszánsz vallásos és világi előadási formái).

Fogalmak: misztériumjáték, moralitás, passió, rögtönzés, színpadformák

Színház- és drámatörténet – az angol színház a 16–17. században és Shakespeare

Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).

Shakespeare egy drámája *Romeo és Júlia* vagy *Hamlet*

Fogalmak: drámai műfajok, drámai szerkezet, drámai nyelv, drámai jellem

Világirodalom – késő reneszánsz, barokk, klasszicizmus (16–17. század)

A reneszánsz kései szakasza (manierizmus).

Szemelvény a korszakból: Cervantes: *Don Quijote* (részlet).

Fogalmak: reneszánsz, barokk; korstílus, stílusirányzat

Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem*

Magyar barokk irodalom.

Szemelvény: Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció).

Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem* (vagy részletek); a barokk eposz (szerkezet; koncepció; embereszmény/ a főhős mint Krisztus katonája; értékrend).

Fogalmak: barokk eposz, eposzi konvenciók a barokkban, erkölcsi érték, heroizmus, körmondat

Színház- és drámatörténet – a francia klasszicista színház (17. század)

A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia.

A francia színház a 17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).

Molière: *Tartuffe*. A komikum megjelenési formái.

Fogalmak: felvonás, jelenet, díszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármas egység, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr

A továbbhaladás feltételei: Jártasság szövegelemző eljárásokban: a tételmondat kiemelése, tömörítés megadott terjedelemben, szövegfeldolgozás megadott kérdések alapján. Az olvasott szépirodalmi szövegek szó szerinti és többjelentésének megkülönböztetése. Szabatos, világos fogalmazás: a kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegfelépítés, a művek szereplőinek jellemzése egy másik szereplő nézőpontjából. Epikai, drámai, lírai formák és a tanult műfajok azonosítása. Az epikai művekben a szereplők és a köztük levő viszony jellemzése, a drámai művekben az idő-, tér- és cselekményszerkezet bemutatása. A szerző, az elbeszélő és a szereplők megkülönböztetése, az elbeszélői nézőpont, a beszédhelyzet értelmezése. A lírai kompozíció néhány meghatározó elemének (beszédhelyzet, verselés, ismétlődés) megnevezése. Az ütemhangsúlyos és az időmértékes verselés megkülönböztetése, néhány alapvető versforma ismerete. Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földidézése az alkotók életrajzából. Kapcsolatok földidézése az európai irodalom kezdetei és a későbbi magyar irodalmi alkotások között. A legfontosabb színházi műfajok és stílusok ismerete, felismerése. A legfontosabb színházi és drámai fogalmak ismerete.

10. osztály

Világirodalom – barokk, klasszicizmus (16–17. század)

Barokk és klasszicizmus a 17. században (háttér, tematika, stílus- és formajegyek).

Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről.

Fogalmak: barokk, klasszicizmus; korstílus, stílusirányzat.

Színház- és drámatörténet

Színjátéktípus a 10–16. században, rögtönzés cselekményváz alapján.

Fogalmak: commedia dell'arte, farce, állandó típusok

Világirodalom – az európai irodalom a 18. században

A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó.

Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból, Voltaire *Candide*,

részletek Defoe *Robinson Crusoe*, Swift *Gulliver utazásai* c. regényeiből, Rousseau, Goethe, Schiller különféle műfajú alkotásaiból.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, éregény, levélregény, tézisregény, ellenutópia, szatíra (szatirikus hangnem)

Magyar irodalom a 18. században – portrék: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel

A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt

(a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: *Törökországi levelek* részlete).

A felvilágosodás korának irodalma.

Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete – *Magyarság*.

Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak Batsányi János, Kármán József.

Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága, epigrammái (*A nagy titok, Írói érdem*)

Csokonai Vitéz Mihály portréja; A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt

(a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: *Törökországi levelek* részlete).

A felvilágosodás korának irodalma.

Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete – *Magyarság*.

Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak Batsányi János, Kármán József.

Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága, epigrammái (*A nagy titok, Írói érdem*)

Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége

A Reményhez, A tihanyi Ekhóhoz, és a Tartózkodó kérelem alapján.

Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében.

A közelítő tél, A magyarokhoz I. . Levéltöredék barátnémhoz, értelmezése.

Csokonai és Berzsenyi hatása, továbbélése a későbbi magyar költészetben.

Fogalmak: nyelvújítás, irodalmi élet, művelődési program, értekezés, szentencia, szimultán ritmus, bölcséleti óda, elégiko-óda, elégia, dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus, antik strófaszerkezetek.

Világirodalom – az európai irodalom a 19. század első felében (romantika, romantika és realizmus)

A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség).

Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).

Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben.

Művek, szemelvények az angol/ amerikai, francia, német és orosz irodalomból: E. T. A. Hoffmann, Poe; Victor Hugo, Puskin, Byron, Shelley, Keats; illetve Balzac, Stendhal, Gogol műveiből.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, bűnügyi történet, verses regény, regényciklus

Színház- és drámatörténet – Katona József: *Bánk bán*

Katona József: *Bánk bán* – sok szempontú műértelmezés.

– magánéleti és közéleti konfliktus, alapkérdések;

– a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás szerepe).

Fogalmak: vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika

Magyar irodalom a 19. század első felében – portrék: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály

Magyar irodalmi élet a 19. század első felében; orgánumok, folyóiratok, alkotói csoportok. A reformkori nemzeti romantika.

A népiesség programjai.

Kölcsey Ferenc alkotói portréja; közéleti szerep, egyéni és közösségi sors. *Hymnus*; és még egy lírai alkotása (*Vanitatum vanitas*; *Zrínyi dala*; *Zrínyi második éneke*).

Értekező prózája *Nemzeti hagyományok* és a *Parainesis* részlete.

Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában a *Szózat*; *Előszó*; *Gondolatok a könyvtárban*; *A vén cigány*) alapján, illetve a *Csongor és Tünde* értelmezésével (alapkérdések, értékszerkezet, motívumok, műfaji sajátosságok: mesejáték/ drámai költemény).

Fogalmak: irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, rapszódia, romantikus ironia, drámai költemény

Életmű – Petőfi Sándor

Petőfi Sándor életműve.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások.

A népi szemléletmód hatása; romantika és népiesség.

Témák: szerelem, táj, ars poetica, versciklusok; lírai műfajok és líratípusok (dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszódia; tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága;

A puszta, télen; *A XIX. század költői*; *Európa csendes, újra csendes...*; *Szeptember végén, Minek nevezzetek?* *A Felhők-ciklus* két verse, *Dalaim, stb.* elemző feldolgozása.

Verses epika

(*A helység kalapácsa* mint eposzparódia; és *Az apostol*; ismétlés: *János vitéz*).

Fogalmak: népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, látomásköltészet, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, vateszköltő

Látásmód – Jókai Mór

Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében;

regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében.

Jókai Mór: *Az arany ember* elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl.: a romantika megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség.

Problematika a műhöz: természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem.

Fogalmak: történelmi regény, vallomásregény, epizód, leírás, utópia, humor, anekdota

A továbbhaladás feltételei: Tudásanyag megfogalmazása a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról írásban. A tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságainak bemutatása. A feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetése.

11. osztály

Életmű – Arany János

Arany János életműve.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartások) és jellemző alkotások.

A romantika utáni költőszerep lehetőségek és lírai tendenciák.

Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok (pl. idő- és értékszembesítés, létösszegzés) a nagykőrösi és a kései költészetben (*Letésem a lantot*, *Epilogus* és legalább még két-három lírai alkotás).

A ballada műfaji sajátosságai; tematikus és szerkesztésmódbeli különbségek a két balladakorszak alkotásaiban (*A walesi bárdok* és még legalább 1–2 ballada).

A *Toldi estéje* elemző bemutatása.

Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.

Fogalmak: elbeszélő költemény és verses regény, ballada, ütemhangsúlyosa és időmértékes formák (és együttthatásuk), verstípusok (idő- és értékszembesítés, létösszegzés)

Színház- és drámatörténet – Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Madách Imre: *Az ember tragédiája* – sok szempontú műértelmezés.

A drámai költemény műfajának következménye a szerkezetre és hősökre.

Felépítés (cselekmény-szerkezet: keret- és történeti színek, személyiségközpontúan / lírai szerkezet: tematikus, szétválás-sorozat).

Problematika, történelemszemlélet, bölcséleti háttér (szabadelvűség és pozitívizmus).

Az idő, tér, anyag szerepe az emberiség és különböző szellemi irányok történetében.

Fogalmak: drámai költemény, lírai dráma, bölcséleti mondanivaló, falanszter, ellenutópia, pozitívizmus

Világirodalom – az európai epika és líra a romantika után (19. sz. második fele)

A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.

Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás).

Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: realizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus; eszmeregény, polifonikus regény, tolsztojizmus, regényciklus, l'art pour l'art, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers

Színház- és drámatörténet – az európai dráma és színház a 19. sz. második felében

Az európai dráma és színház a 19. sz. második felében – a korszak drámairodalmának újdonságai és két drámai alkotás, két szerző dramaturgiája.

Egy drámai mű elemzése a 19. század második feléből (Ibsen: *Babaszoba/Nóra* vagy *A vadkacsa* – az ibseni dramaturgia sajátosságai, pl. az analitikus szerkesztésmód felújítása, középponti szimbólumok alkalmazása, reformátorok és rezonőrök, hangnemkeveredés stb.; a szerző problémafelvetése, pl. házassági válság, élethazugság).

Egy Csehov-mű elemző bemutatása (pl. *Sirály*).

A csehovi dramaturgia sajátosságai (pl. a drámaiság fogalmi változása; drámaiatlan/lírai dráma; főszereplő-, konfliktusok és cselekmény-nélküliség; csoportképek/cselekvés-képtelenség; párhuzamos monológok/fedett dialógusok, ironikus látásmód); új műfaji változatok, új játéktípusok.

Fogalmak: Drámaiatlan dráma, analitikus drámai szerkezet, párhuzamos monológ, élethazugság

Magyar irodalom a 19. század második felében – portré: Mikszáth Kálmán

A 19. század második felének magyar irodalmából néhány szerző és mű(részlet) ismerete.

Vajda János alkotói helyzete, költészetének jellemzői (legalább. egy műve – *Hús év múlva*).

A századvég és századelő novellisztikája (pl. Gárdonyi Géza, Gozdsu Elek, Petelei István, Bródy Sándor, Csáth Géza)

Mikszáth alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai, stíluszintézise.

A jó palócok novelláinak világa (legalább két mű elemzése).

Egy Mikszáth-regény – pl. *Beszterce ostroma*, *Új Zrínyiász* - elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (pl. megkésetttség, dzsentríábrázolás).

Fogalmak: Hangulatlíra, filozófiai dal, anekdotikusság

Magyar irodalom – a Nyugat és első nemzedéke

A *Nyugat* mint folyóirat és mozgalom; szerkesztési elvek, szerkesztők, kritikusok, nemzedékek; célkitűzések; filozófiai és stílusirányzatok hatása, megismertetése.

Egy folyóirat (időszaki kiadvány) periodicitása, felépítése, folyóiratcikkek visszakeresése, hivatkozása.

Fogalmak: klasszikus modernség

Életmű – Ady Endre

Ady Endre életműve.

Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka.

Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód; a versritmus megújítása.

Meghatározó korszakok (pl. költői indulás, világháború), kötetek (*Új versek*, *A halottak élén*), témák, motívumok (pl. magyarság, istenes, létharc, látomásszerű tájvers, ars poetica; élet-halál, hajó, ugar) alapján

jellemző alkotásainak értelmezése *A Sion-hegy alatt*; *Góg és Magóg fia vagyok én...*; *Kocsi-út az éjszakában*, még 4-5 mű választás szerint:

Harc a Nagyúrral, *A Tisza-parton*, *A Szajna partján*, *Az ős kaján*, *Száz hűségű hűség*, *Az eltévedt lovas*, *Sípjá régi babonának*, *Őrizem a szemed*, stb. (memoriteretek is) esetleg publicisztikája is).

Fogalmak: Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés

Életmű – Babits Mihály

Babits Mihály életműve.

Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; világháborúk ideje; kései költészet); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás (homo moralis); a bölcséleti, filozófiai érdeklődés hatásai. Magyarság és európaiság.

Szerepe a *Nyugat* mozgalmában; irodalmi kapcsolatai; esszé- és irodalomtörténet-írói, műfordító tevékenysége.

Stílusirányzati sokszínűsége (pl. impresszionizmus, szecesszió, szimbolizmus); klasszicizálás, antikizálás; hagyomány és modernség egysége.

Jellemző lírai tematika, költői magatartás *Húsvét előtt*; a próféta szerep elutasítása vagy vállalása, *Mint különös hírmondó*; versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága

Esti kérdés, Ősz és tavasz között; ars poeticus alkotások

A lírikus epilógja; Cigány a siralomházban; Csak posta voltál.

A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. gyászdal, tárgyias költészet, ditirambus, könyörgésvers).

A *Jónás könyve*, mint az ószövetségi példázat parafrázisa. Jónás és az Úr magatartása. Nyelvhasználati és hangnemi összetettség

Fogalmak: Bergsoni időszemlélet, ditirambus, próféta-ság, küldetésstudat, rájátszás

Életmű – Kosztolányi Dezső

Kosztolányi Dezső életműve.

Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák; világkép, művészetfelfogás (homo aestheticus); stílusirányzatok (pl. impresszionizmus, expresszionizmus); viszonya az anyanyelvhez.

Jellemző lírai tematika; hangnemek, műfajok, versciklusok (pl. *A szegény kisgyermek panasza*); *Számadás*-kötet; kis- és nagyszerkezetek; ars poeticák; legalább 4 lírai alkotás, köztük: *Hajnali részegség, Halotti beszéd, Boldog szomorú dal*.

Novellák (pl. *A kulcs, Fürdés* stb.) és novellaciklusok (Esti Kornél-novellák).

Egy Kosztolányi-regény (pl. *Édes Anna, Pacsirta*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika.

Fogalmak: Versciklus, novellaciklus, példázat, lélektan

Magyar irodalom – a *Nyugat* és első nemzedéke

Juhász Gyula költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, nosztalgia, emlékezés, legalább egy műve, pl. *Tiszai csönd, Milyen volt*; életképszerűség, leíró jelleg, *Tápai lagzi*).

Tóth Árpád lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (magányélmény, elégikusság, impresszionizmus stb., legalább egy-két műve, *Esti sugárkoszorú*).

Fogalmak: klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés

Portré – Móricz Zsigmond

Móricz alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; naturalista és realista ábrázolásmódja.

Tárgykörök, témák (pl. paraszti, dzsentri; szegénység) és műfaji változatok (novella, elbeszélés, történeti példázat, idill-típusú regény stb.).

Novelláinak világa (legalább két mű elemzése, pl. *Tragédia, Szegény emberek, Barbárok*).

Egy Móricz-regény (pl. *Úri muri, Rokonok, Sárarany, Az Isten háta mögött*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika (pl. vívódó hősök, dzsentri-ábrázolás).

Fogalmak: Realista és naturalista ábrázolásmód, népi írók mozgalma.

Látásmódok: Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula

Karinthy kisepikájának jellemzői választott novella (pl. *A cirkusz; Találkozás egy fiatalemberrel; Barabbás*) és a *Tanár úr kérem* karcolatgyűjtemény darabjai alapján.

Humorfelfogása (humoreszkjei).

Irodalmi karikatúrák (néhány, már megismert szerző /mű és paródiája) az *Így írtok ti* szemelvényei alapján.

Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja legalább egy Szindbád-novella alapján (pl. *Negyedik út, Ötödik út*); anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe.

A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése (stílusimitációk, pl. Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*; Huszárik Zoltán: *Szindbád*).

Fogalmak: humor, paródia, karcolat, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia

A továbbhaladás feltételei: Adott szempontú műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisepikai és lírai alkotásról. Nagypikái és drámai művek szóbeli és írásbeli bemutatása. Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempontok követésével. Jellemző hőstípusok, jellegzetes konfliktushelyzetek bemutatása, értelmezése. Stílusirányzatok jellemző vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban (az impresszionizmustól a szecesszióig).

12. osztály

Világirodalom – avantgárd irányzatok; a magyar avantgárd

Világirodalom – avantgárd irányzatok.

Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban).

Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus: néhány szemelvény az egyes irányzatok dokumentumaiból, illetve néhány irodalmi alkotás (pl. Marinetti, Majakovszkij; Apollinaire, Éluard műveiből).

A jellemzően nem irodalmi irányzatok (kubizmus, konstruktivizmus, dada, stb.) néhány célkitűzése, formajegye. A magyar avantgárd sajátosságai, az aktivizmus programja; Kassák Lajos szerepe (egy-két művének ismerete, *Mesteremberek*; *A ló meghal...*

Fogalmak: Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus, szabad vers, szimultanizmus, önműködő írás, képvers.

Életmű – József Attila

József Attila életműve.

Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (*Tiszta szívvel*; *Tudod, hogy nincs bocsánat*); világkép, költészetfelfogás *Ars poetica*; *Thomas Mann üdvözlése*).

Stílusirányzatok (pl. expresszionizmus, szürrealizmus, *Medáliák*) és stílustendenciák (pl. újnépesség) hatása.

Jellemző lírai tematika (pl. *Külvárosi éj*; *Óda*; *Nem emel föl*); gondolati költészet 1932–1934 között (pl. *Téli éjszaka*, *Reménytelenül*; *A város peremén*); kései költészet (közéleti, pl. *Levegőt*; *A Dunánál*; *Hazám*; szerelmi, pl. *Nagyon fáj*; tragikus önsors versek, pl. *Karóval jöttél*; *Talán eltűnök hirtelen...*). Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok (pl. gyermek, éjszaka, külváros, büntudat) gazdagsága.

Komplex költői képek (síkváltások).

Hatása a későbbi költészetre (pl. Pilinszky, Nagy László).

A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. freudizmus, agitatív vers, szegényember-vers, szonett-koszorú).

Fogalmak: komplex kép, síkváltás, szabad vers, létösszegzés, időszembesítés, önmegszólítás

Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban

Epikus művek (szemelvények, részletek a kis- és nagyepikából)

pl. Kafka *Az átváltozás*; Thomas Mann *Mario és a varázsló*; Bulgakov: *A Mester és Margarita*; Camus Sziszüphosz mítosza; Orwell *1984*; Hrabal, Szolzsenyicin alkotásaiból és kortárs művekből.

A választott szerzők jellemző tematikája, kérdésfelvetése; formanyelvi, szóhasználati sajátosságai.

Művek és adaptációik összevetése.

Lírai alkotások (szemelvények, részletek).

Legalább egy lírikus látásmódja egy-két művének elemző megközelítésével (pl. T. S. Eliot).

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. intellektuális költészet, mitologizálás, mítoszregény, dokumentum-irodalom, parabola, egzisztencializmus).

Fogalmak: neoavantgárd, posztmodern, családregegy, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika, abszurd

Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése

A 20. századi és/vagy a kortárs drámairodalom egy-két jellemző tendenciája

(pl. az epikus dráma, abszurd dráma, egzisztencialista dráma, groteszk színház, amerikai drámairodalom köréből).

Szemelvények, részletek drámai művekből, pl. Brecht *Kurácsi mama*; Beckett: *Godot-ra várva*; Dürrenmatt *A fizikusok*); egy szerző, mű középpontba állítása.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. epikus színház, elidegenítő effektusok, song, tézisdráma, abszurd dráma, példázatosság, groteszk komédia, paradoxon).

Fogalmak: Epikus színház, abszurd dráma.

Portré – Radnóti Miklós

Radnóti Miklós portréja.

Életút és életmű egysége (haláltudat, munkaszolgálat, lágervers; idill és tragikum). A kor jellemzői (*Járkálj csak, halálraitélt!*), Radnóti tragédiája és költői magatartásformái (jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet, hitvesi költészet, *Tétova óda*,

Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stiláris sajátosságai (avantgárd, szabad vers, klasszicizálás stb.).

Eklogaciklusa (a *Hetedik ecloga* és legalább még egy mű alapján *Nyolcadik ecloga*. A *Tajtékos ég* és a bori notesz *Razglednicák*).

Fogalmak: eklogaciklus, idill és tragikum, razglednica

Portrék – Szabó Lőrinc, Márai Sándor, Pilinszky János, Weöres Sándor, Ottlik Géza

Szabó Lőrinc költészetének jellege, pl. a Lóci-versek, *Az Egy álmai*; a *Semmiért egészen* és versciklusainak (pl. a *TücsökHzene*) néhány darabja alapján.

Weöres Sándor költészetének tematikus és formai változatossága (*Rongyszőnyeg* alapján); gondolati költészete; szerepversei, stílusutánzatai (pl. a *Psyché* szemelvényei).

Pilinszky János világlátásának tükröződése költészetében; alkotásmódjának, poétikai megoldásainak, motívumainak sajátosságai (a *Harmadnapon* és még egy műve alapján, *Négysoros*, *Harbach 1944*, *Apokrif* stb.).

Márai Sándor életműve néhány epikus szemelvény alapján (*Egy polgár vallomásai*; ; esszérészlet (pl. *Füves könyv*) és lírai alkotás (*Halotti beszéd*) alapján; az emigráns léthelyzet hatása.

Ady Endre publicisztikájából részlet (pl. Ismeretlen Korvin-kódex margójára, Kosztolányi Dezső esszérészlet (pl. *Ábécé a fordításról és ferdítésről*), Illyés Gyula esszérészlet; Ottlik Géza: *Iskola a határon*– sok szempontú regényértelmezés. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: szerepvers, stílusutánzás, négysoros

Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László

Illyés Gyula lírájának sajátosságai az *Egy mondat a zsarnokságról* és más műve alapján (pl. *Bartók*, *Koszorú*); az irodalmi szociográfia műfaja, l. *Puszták népe*

(részletek).

Németh László egy regénye (pl. *Iszony*) vagy egy drámája (*Villámfénynél*)

Nagy László költői világa, alkotásmódja (pl. népiesség, hosszúénekek, montázstechnika, képrendszer, portrévers, képvers) egy-két műve alapján (*Ki viszi át a szerelmet*; *József Attila!*; *Menyegző*).

Örkény István groteszk látásmódja néhány egyperces novella és / vagy a *Tóték* alapján. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: Népi írók mozgalma, irodalmi szociográfia, hosszúének, portrévers, képvers, groteszk látásmód, egyperces novella

Művelődéstörténeti, irodalomtörténeti tájékozódás – Portrék, látásmódok a 20. század magyar irodalmából (választható szerzők, művek)

Választás alapján művek, szemelvények 20. századi:

– szépprózai alkotásokból, pl. Gion Nándor, Mészöly Miklós, Nyirő József (pl. *Úz Bence, Kopjafák*), Szabó Magda (pl. Abigél), Sánta Ferenc (pl. *Sokan voltunk*), Sütő András műveiből;

- lírikusok munkásságából, pl. Áprily Lajos, Dsida Jenő, Nemes Nagy Ágnes, Orbán Ottó, Sinka István, Szilágyi Domokos egy-két műve;

– értekező prózai művekből, esszékből, pl. Nemes Nagy Ágnes, Szerb Antal és mások műveiből, például Szabó Dezső Adyról írt esszéiből.

Művelődés- és irodalomtörténeti tájékozódás: a nemzeti konzervatív irodalom, a népi írók mozgalma, a határon túli és emigráns irodalom.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: Művelődéstörténet, irodalomtörténet, nézőpont, nézőpontváltás, nemzeti konzervatív irodalom, parabola, intertextualitás; költői attitűd, költői szerep; Kárpát-medencei, erdélyi irodalom; emigráns irodalom; „ötágú síp”.

Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)

Szemelvények a kortárs szépprózai alkotásokból, lírai művekből, esszéirodalomból.

A kortárs dráma és színház világa (egy választott mű elemzése).

Irodalmi díjak és díjazottak (a Nobel-díjas: Kertész Imre *Sorstalanság* című regénye).

Kortárs irodalmi élet.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok között.

Önálló olvasmányválasztás szempontjai, indoklása, értékelése, mások szempontjainak értelmezése.

Fogalmak: kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóiratok, hangoskönyv, digitális közlés

Regionális kultúra

A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi, múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház stb.);

az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i).

Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.).

A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: régió, regionalitás, hagyomány, kisebbség, nemzetiség, folklór, az irodalom, földrajza”, interkulturalitás, kulturális emlékezet.

Az irodalom határterületei

A szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői (pl. fantasy-irodalom, detektívregény, sci-fi, lektúr; dalszöveg).

Az irodalom filmen; filmes feldolgozások.

Film- és könyvsikerek, divatjelenségek.

Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai.

A választott témához kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: ízlés, értelmezés, szórakoztatás, populáris kultúra, kultusz, divat, irodalmi ismeretterjesztés, digitális kultúra, (*filmes*) adaptáció.

A továbbhaladás feltételei: Életművek ismeretének bizonyítása: az alkotói pálya jelentős irodalomtörténeti tényeinek, tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése. A pályakép néhány tematikus, műfajbeli, tartalmi változásának bemutatása, összhangban az egyes életművek sajátosságaival. Néhány korábban tanult szerző 20. századi utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. Portré: a szerző és műve, az életmű jellemző témáinak, műfajainak bemutatásával.

Szövegvilágok

Az irodalom fogalma, eredete, szóbeliség és írásbeliség. Az irodalom mint világalkotás.

Szerző – mű – befogadó (Karinthy: *A cirkusz*)

Az alábbi témák közül kettő: *Népszerű irodalom – szépirodalom; Az irodalom mint szövegvilág* (szabadon választott művek alapján)

Műnemek, műfajok: rendszerezés

Fogalmak: irodalom, szóbeliség, írásbeliség, esztétika, szépirodalom, fikcionalitás, nyelvi megalkotottság, lírai én, elbeszélő, beszédhelyzet, vershelyzet, időbeliség, irodalmi közlésfolyamat (szerző, mű, befogadó), megértés, értelmezés

Világirodalom – görög mitológia, antik görög epika és líra

Mitológiai történetek és hősök különféle feldolgozásokban; történettípusok.

Homérosz: *Iliász* és *Odüsszeia* (részletek).

Szemelvények a görög lírából (Anakreón, Szapphó, Alkaios).

A szerzőkhöz, ill. hősökhöz kapcsolódó toposzok. Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatása, továbbélése többféle értelmezésben az európai és a magyar irodalomban, képzőművészetben, filmen.

Fogalmak: szóbeliség, írásbeliség, antikvitas, mítosz, mitológia, eposz, eposzi konvenciók, kaland, utazás mint toposz; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés, versláb, hexameter, disztichon, szapphói strófa, toposz

Színház- és drámatörténet – az antik színház és dráma

Az antik görög színház jellemzői. Drámai előadások (tragédia és komédia), versenyjátékok.

Szophoklész: *Antigoné* (és az *Oidipusz király* egy részlete)

Az antik dráma hatása a drámatörténetre

Fogalmak: színház, esztétikai minőség, tragikum, komikum, tragédia, komédia, dialógus, akció, dikció, alapszituáció, konfliktus, drámai szerkezet, kar, katarzisz

Világirodalom – antik római irodalom

Szemelvények a római lírából és epikából.

Catullus, Vergilius, Horatius néhány műve (vagy részletek).

A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése.

Fogalmak: eposz, dal, óda, strófaszerkezet, elégia, ekloga, episztola, ars poetica, átváltozástörténet.

Világirodalom – Biblia

Szemelvények az *Ószövetségből*

Szemelvények az *Újszövetségből*

A bibliai hagyomány továbbélése az európai és a magyar szóbeli és írásos kultúrában (pl. szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban).

Fogalmak: *Biblia*, *Ószövetség*, *Újszövetség*, kánon, teremtéstörténet, pusztulástörténet, zsoltár, próféta, evangélium, apostol, példabeszéd, apokalipszis

Világirodalom – az európai irodalom a 4–15. században (középkori)

Szemelvények a 4–14. századi európai irodalomból, himnuszok (Assisi Szt. Ferenc, J. da Todi),

vallomás (Augustinus); legendák; hősi ének (Roland-ének),

trubadúr- és lovagi költészet (W. von der Vogelweide), vágánsdalok.

Dante: *Isteni színjáték*

(részlet/ek a *Pokolból*).

Villon művei (egy-két részlet a *Nagy testamentumból*, 15. sz.).

Fogalmak: középkori irodalom, himnusz, legenda, vallomás, trubadúr, lovagi költészet, vágánslíra, rím, tercina, testamentum, balladaforma, refrén

Középkori nyelvemlékek

Középkori írásbeliség, műfajok, nyelvemlékek.

Halotti beszéd és könyörgés;

Ómagyar Mária-siralom.

Fogalmak: írásbeliség, szóbeliség, nyelvemlék, szövegemlék, kódex, prédikáció

Világirodalom – az európai irodalom a 14–16. században (reneszánsz)

Szemelvények a 14–16. századi európai reneszánsz irodalomból.

Az itáliai kora reneszánsz irodalomból:

Petrarca: *Daloskönyv* *Ti szerencsés füvek*, *Pó, földi kérgem* c. szonettjei

Boccaccio: *Dekameron* *Első nap harmadik novellája*

Fogalmak: reneszánsz, humanizmus, humanista, novella, szonett, versciklus

Janus Pannonius portréja

Janus Pannonius lírája, jellemző témái (humanista természet- és értékszemplélet, búcsúvers, költészetének utóélete)

Epigrammák és elégiák *Egy dunántúli mandulafáról, Búcsú Váradtól, Saját lelkéhez*).

Fogalmak: elégia, epigramma, búcsúzásvers, refrén, disztichon, költői magatartás, újplatonizmus

Balassi Bálint portréja

Balassi Bálint lírája; költői tudatosság; az életmű néhány tematikus és formai jellemzője.

Egy katonaének (kompozíció, értékrend).

Legalább további két mű értelmezése *Hogy Júliára talál, így köszöne néki, Kiben az Celia szerelméért való gyötrelméről szól*

Istenes tematika, könyörgésvers, *Adj már csendességet*; Szövegvers, Megformáltság, szerkezet (arany metszés, hárompillérű kompozíció).

Fogalmak: kötetkompozíció, ütemhangsúlyos verselés, rímelhelyezkedés, Balassi-strófa

Színház- és drámatörténet

Néhány sajátos színjátéktípus a 10–16. században (a középkor és reneszánsz vallásos és világi előadási formái).

Fogalmak: misztériumjáték, moralitás, passió, rögtönzés, színpadformák

Színház- és drámatörténet – az angol színház a 16–17. században és Shakespeare

Az angol színház a 16–17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).

Shakespeare egy drámája *Romeo és Júlia* vagy *Hamlet*

Fogalmak: drámai műfajok, drámai szerkezet, drámai nyelv, drámai jellem

Világirodalom – késő reneszánsz, barokk, klasszicizmus (16–17. század)

A reneszánsz kései szakasza (manierizmus).

Szemelvény a korszakból: Cervantes: *Don Quijote* (részlet).

Fogalmak: reneszánsz, barokk; korstílus, stílusirányzat

Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem*

Magyar barokk irodalom.

Szemelvény: Pázmány Péter értekező prózájából (hitvita, prédikáció).

Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem* (vagy részletek); a barokk eposz (szerkezet; koncepció; embereszmény/ a főhős mint Krisztus katonája; értékrend).

Fogalmak: barokk eposz, eposzi konvenciók a barokkban, erkölcsi érték, heroizmus, körmondat

Színház- és drámatörténet – a francia klasszicista színház (17. század)

A klasszicizmus elvárásai. Tragédia és komédia.

A francia színház a 17. században (színház, előadás és dramaturgia összekapcsolódása).

Molière: *Tartuffe*. A komikum megjelenési formái.

Fogalmak: felvonás, jelenet, díszlet, jelmez, szerzői utasítás, hármas egység, mértéktartás, helyzetkomikum, jellemkomikum, nyelvi komikum, jellemtípus, bizalmas, rezonőr

A továbbhaladás feltételei: Jártasság szövegelemző eljárásokban: a tételmondat kiemelése, tömörítés megadott terjedelemben, szövegfeldolgozás megadott kérdések alapján. Az olvasott szépirodalmi szövegek szó szerinti és többletjelentésének megkülönböztetése. Szabatos, világos fogalmazás: a kommunikációs helyzetnek megfelelő szövegfelépítés, a művek szereplőinek jellemzése egy másik szereplő nézőpontjából. Epikai, drámai, lírai formák és a tanult műfajok azonosítása. Az epikai művekben a szereplők és a köztük levő viszony jellemzése, a drámai művekben az idő-, tér- és cselekményszerkezet bemutatása. A szerző, az elbeszélő és a szereplők megkülönböztetése, az elbeszélői nézőpont, a beszédhelyzet értelmezése. A lírai kompozíció néhány meghatározó elemének (beszédhelyzet, verselés, ismétlődés) megnevezése. Az ütemhangsúlyos és az időmértékes verselés megkülönböztetése, néhány alapvető versforma ismerete. Az olvasott művek elhelyezése a korban, néhány fontos részlet földidézése az alkotók életrajzából. Kapcsolatok földidézése az európai irodalom kezdetei és a későbbi magyar irodalmi alkotások között. A legfontosabb színházi műfajok és stílusok ismerete, felismerése. A legfontosabb színházi és drámai fogalmak ismerete.

10. osztály

Világirodalom – barokk, klasszicizmus (16–17. század)

Barokk és klasszicizmus a 17. században (háttér, tematika, stílus- és formajegyek).

Szemelvényrészletek az irányzatokról, szerzőkről, művekről.

Fogalmak: barokk, klasszicizmus; korstílus, stílusirányzat.

Színház- és drámatörténet

Színjátéktípus a 10–16. században, rögtönzés cselekményváz alapján.

Fogalmak: commedia dell'arte, farce, állandó típusok

Világirodalom – az európai irodalom a 18. században

A felvilágosodás irodalmának jellemző műfajai és stílusirányzatai: klasszicizmus, szentimentalizmus (érzékenység), rokokó.

Művek, szemelvények az angol, francia és német irodalomból, Voltaire *Candide*,

részletek Defoe *Robinson Crusoe*, Swift *Gulliver utazásai* c. regényeiből, Rousseau, Goethe, Schiller különféle műfajú alkotásaiból.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, rokokó, valóság és fikció, elbeszélői nézőpont, kalandregény, robinzonád, fejlődésregény, éregény, levélregény, tézisregény, ellenutópia, szatíra (szatirikus hangnem)

Magyar irodalom a 18. században – portrék: Csokonai Vitéz Mihály, Berzsenyi Dániel

A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt

(a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: *Törökországi levelek* részlete).

A felvilágosodás korának irodalma.

Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete – *Magyarság*.

Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak Batsányi János, Kármán József.

Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága, epigrammái (*A nagy titok, Írói érdem*)

Csokonai Vitéz Mihály portréja; A 18. század irodalma a felvilágosodás előtt

(a kuruc költészethez kapcsolódó irodalmi formák; Mikes Kelemen: *Törökországi levelek* részlete).

A felvilágosodás korának irodalma.

Művelődési programok. Bessenyei György értekező prózai művének részlete – *Magyarság*.

Alkotói csoportok, irodalmi központok, sajátos életutak Batsányi János, Kármán József.

Kazinczy Ferenc irodalomszervező tevékenysége és írói munkássága, epigrammái (*A nagy titok, Írói érdem*)

Csokonai Vitéz Mihály portréja; életművének műfaji, formai és stiláris sokszínűsége

A Reményhez, A tihanyi Ekhóhoz, és a Tartózkodó kérelem alapján.

Berzsenyi Dániel portréja; jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében.

A közelítő tél, A magyarokhoz I. . Levéltöredék barátnéemhez, értelmezése.

Csokonai és Berzsenyi hatása, továbbélése a későbbi magyar költészetben.

Fogalmak: nyelvújítás, irodalmi élet, művelődési program, értekezés, szentencia, szimultán ritmus, bölcséleti óda, elégiko-óda, elégia, dal, episztola, létösszegzés, időszembesítő verstípus, antik strófaszerkezetek.

Világirodalom – az európai irodalom a 19. század első felében (romantika, romantika és realizmus)

A romantika irodalmának jellemzői (esztétikai elvek, művészi szabadság, stílus- és formajegyek; ironikus látásmód, groteszk minőség).

Új műfajok, formák (pl. történelmi regény, bűnügyi történet, drámai költemény, verses regény).

Társadalmi típusok (felesleges és karrierista hősök, hivatalnokok) megjelenése a romantikával egyidejű, realista szemléletű művekben.

Művek, szemelvények az angol/ amerikai, francia, német és orosz irodalomból: E. T. A. Hoffmann, Poe; Victor Hugo, Puskin, Byron, Shelley, Keats; illetve Balzac, Stendhal, Gogol műveiből.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: műfajkeveredés, hangnemi kevertség, groteszk, irónia, bűnügyi történet, verses regény, regényciklus

Színház- és drámatörténet – Katona József: *Bánk bán*

Katona József: *Bánk bán* – sok szempontú műértelmezés.

– magánéleti és közéleti konfliktus, alapkérdések;

– a szereplők körei, Bánk összeomlása; a címszereplő megítélésének változatai; felépítés, szerkezeti megoldások (az V. felvonás szerepe).

Fogalmak: vándorszínház, állandó színház, szerepkör, intrikus, naiva, késleltetés, drámai nyelv, klasszicizmus és romantika

Magyar irodalom a 19. század első felében – portrék: Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály

Magyar irodalmi élet a 19. század első felében; orgánumok, folyóiratok, alkotói csoportok. A reformkori nemzeti romantika.

A népiesség programjai.

Kölcsey Ferenc alkotói portréja; közéleti szerep, egyéni és közösségi sors. *Hymnus*; és még egy lírai alkotása (*Vanitatum vanitas*; *Zrínyi dala*; *Zrínyi második éneke*).

Értekező prózája *Nemzeti hagyományok* és a *Parainesis* részlete.

Vörösmarty Mihály portréja. Romantikus világlátás, tematika és képalkotás lírában és drámában a *Szózat*; *Előszó*; *Gondolatok a könyvtárban*; *A vén cigány*) alapján, illetve a *Csongor és Tünde* értelmezésével (alapkérdések, értékszerkezet, motívumok, műfaji sajátosságok: mesejáték/ drámai költemény).

Fogalmak: irodalmi élet, népköltészet, népdalgyűjtés; nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, rapszódia, romantikus ironia, drámai költemény

Életmű – Petőfi Sándor

Petőfi Sándor életműve.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartás) és jellemző alkotások.

A népi szemléletmód hatása; romantika és népiesség.

Témák: szerelem, táj, ars poetica, versciklusok; lírai műfajok és líratípusok (dalok, helyzetdalok, ódák, elégiák, rapszódia; tájlíra, forradalmi látomásvers) és versformák változatossága;

A puszta, télen; *A XIX. század költői*; *Európa csendes, újra csendes...*; *Szeptember végén, Minek nevezzetek?* *A Felhők-ciklus* két verse, *Dalaim, stb.* elemző feldolgozása.

Verses epika

(*A helység kalapácsa* mint eposzparódia; és *Az apostol*; ismétlés: *János vitéz*).

Fogalmak: népiesség, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, látomásköltészet, ars poetica, komikus eposz, költői szerep, váteszköltő

Látásmód – Jókai Mór

Jókai alkotásainak jellemzői, műfaji változatok az életművében;

regényírói művészetének sajátosságai a romantikus prózaepika jegyében.

Jókai Mór: *Az arany ember* elemző értelmezése sok szempontú megközelítéssel, pl.: a romantika megjelenési formái; műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák; hangnemi és motivikus összetettség.

Problematika a műhöz: természet és civilizáció, bűn és büntetés, kettős jellem.

Fogalmak: történelmi regény, vallomásregény, epizód, leírás, utópia, humor, anekdota

A továbbhaladás feltételei: Tudásanyag megfogalmazása a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról írásban. A tanult irodalomtörténeti korszakok és stílusirányzatok sajátosságainak bemutatása. A feldolgozott epikai, lírai és drámai művek jelentésének, erkölcsi tartalmának tárgyyszerű ismertetése.

11. osztály

Életmű – Arany János

Arany János életműve.

Pályaszakaszok (életérzések, költői magatartások) és jellemző alkotások.

A romantika utáni költőszerep lehetőségek és lírai tendenciák.

Jellemző lírai tematika (pl. ars poeticák), hangnemek, műfajok (pl. elégiko-óda, elégia) és szerkesztésmód, verstípusok (pl. idő- és értékszembesítés, létösszegzés) a nagykőrösi és a kései költészetben (*Letésem a lantot*, *Epilogus* és legalább még két-három lírai alkotás).

A ballada műfaji sajátosságai; tematikus és szerkesztésmódbeli különbségek a két balladakorszak alkotásaiban (*A walesi bárdok* és még legalább 1–2 ballada).

A *Toldi estéje* elemző bemutatása.

Utalás egy-egy téma, motívum, poétikai jellemző kortárs irodalmi megjelenítésére; az evokáció, az intertextualitás néhány példája.

Fogalmak: elbeszélő költemény és verses regény, ballada, ütemhangsúlyosa és időmértékes formák (és együttthatásuk), verstípusok (idő- és értékszembesítés, létösszegzés)

Színház- és drámatörténet – Madách Imre: *Az ember tragédiája*

Madách Imre: *Az ember tragédiája* – sok szempontú műértelmezés.

A drámai költemény műfajának következménye a szerkezetre és hősökre.

Felépítés (cselekmény-szerkezet: keret- és történeti színek, személyiségközpontúan / lírai szerkezet: tematikus, szétválás-sorozat).

Problematika, történelemszemlélet, bölcséleti háttér (szabadelvűség és pozitívizmus).

Az idő, tér, anyag szerepe az emberiség és különböző szellemi irányok történetében.

Fogalmak: drámai költemény, lírai dráma, bölcséleti mondanivaló, falanszter, ellenutópia, pozitívizmus

Világirodalom – az európai epika és líra a romantika után (19. sz. második fele)

A realista és naturalista epika jellemzői (esztétikai elvek, tematika, látásmód, stílus- és formajegyek) a 19. század közepétől; a prózaepika újításai (nézőpontok, síkváltások, időszerkezet, polifónia; új műfaji változatok) a kis- és nagyepikában.

Impresszionizmus, szimbolizmus és a lírai műnem megújítása (pl. a személyiség, a lírai közvetlenség háttérbe szorulása, a látomás felszabadítása, objektivizálódás).

Művek, szemelvények az angol/amerikai, francia, német és orosz irodalomból (pl. Emily Brontë, Dickens, Flaubert, Zola, Lev Tolsztoj, Dosztojevszkij alkotásaiból, illetve Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rilke, Whitman) műveiből.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: realizmus, naturalizmus, impresszionizmus, szimbolizmus; eszmeregény, polifonikus regény, tolsztojizmus, regényciklus, l'art pour l'art, tiszta költészet, kötetkompozíció, hangulatlíra, prózavers, szabad vers, objektív líra, tárgyvers

Színház- és drámatörténet – az európai dráma és színház a 19. sz. második felében

Az európai dráma és színház a 19. sz. második felében – a korszak drámairodalmának újdonságai és két drámai alkotás, két szerző dramaturgiája.

Egy drámai mű elemzése a 19. század második feléből (Ibsen: *Babaszoba/Nóra* vagy *A vadkacsa* – az ibseni dramaturgia sajátosságai, pl. az analitikus szerkesztésmód felújítása, középponti szimbólumok alkalmazása, reformátorok és rezonőrök, hangnemkeveredés stb.; a szerző problémafelvetése, pl. házassági válság, élethazugság).

Egy Csehov-mű elemző bemutatása (pl. *Sirály*).

A csehovi dramaturgia sajátosságai (pl. a drámaiság fogalmi változása; drámaiatlan/lírai dráma; főszereplő-, konfliktusok és cselekmény-nélküliség; csoportképek/cselekvés-képtelenség; párhuzamos monológok/fedett dialógusok, ironikus látásmód); új műfaji változatok, új játéktípusok.

Fogalmak: Drámaiatlan dráma, analitikus drámai szerkezet, párhuzamos monológ, élethazugság

Magyar irodalom a 19. század második felében – portré: Mikszáth Kálmán

A 19. század második felének magyar irodalmából néhány szerző és mű(részlet) ismerete.

Vajda János alkotói helyzete, költészetének jellemzői (legalább. egy műve – *Hús év múlva*).

A századvég és századelő novellisztikája (pl. Gárdonyi Géza, Gozdsu Elek, Petelei István, Bródy Sándor, Csáth Géza)

Mikszáth alkotásainak jellemzői, témák, motívumok és műfaji változatok az életművében; írásművészetének sajátosságai, stíluszintézise.

A jó palócok novelláinak világa (legalább két mű elemzése).

Egy Mikszáth-regény – pl. *Beszterce ostroma*, *Új Zrínyiász* - elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek; problematika (pl. megkésetttség, dzsentríábrázolás).

Fogalmak: Hangulatlíra, filozófiai dal, anekdotikusság

Magyar irodalom – a Nyugat és első nemzedéke

A *Nyugat* mint folyóirat és mozgalom; szerkesztési elvek, szerkesztők, kritikusok, nemzedékek; célkitűzések; filozófiai és stílusirányzatok hatása, megismertetése.

Egy folyóirat (időszaki kiadvány) periodicitása, felépítése, folyóiratcikkek visszakeresése, hivatkozása.

Fogalmak: klasszikus modernség

Életmű – Ady Endre

Ady Endre életműve.

Kötet- és cikluskompozíció; költői szerepvállalás, az innováció szándéka.

Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód; a versritmus megújítása.

Meghatározó korszakok (pl. költői indulás, világháború), kötetek (*Új versek*, *A halottak élén*), témák, motívumok (pl. magyarság, istenes, létharc, látomászerű tájvers, ars poetica; élet-halál, hajó, ugar) alapján

jellemző alkotásainak értelmezése *A Sion-hegy alatt*; *Góg és Magóg fia vagyok én...*; *Kocsi-út az éjszakában*, még 4-5 mű választás szerint:

Harc a Nagyúrral, *A Tisza-parton*, *A Szajna partján*, *Az ős kaján*, *Száz hűségű hűség*, *Az eltévedt lovas*, *Sípjá régi babonának*, *Őrizem a szemed*, stb. (memoriterék is) esetleg publicisztikája is).

Fogalmak: Klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés

Életmű – Babits Mihály

Babits Mihály életműve.

Pályaszakaszok, kötetek, költői magatartásformák (pl. pályakezdés; világháborúk ideje; kései költészet); életérzések, világkép, értékrend, művészetfelfogás (homo moralis); a bölcséleti, filozófiai érdeklődés hatásai. Magyarság és európaiság.

Szerepe a *Nyugat* mozgalmában; irodalmi kapcsolatai; esszé- és irodalomtörténet-írói, műfordító tevékenysége.

Stílusirányzati sokszínűsége (pl. impresszionizmus, szecesszió, szimbolizmus); klasszicizálás, antikizálás; hagyomány és modernség egysége.

Jellemző lírai tematika, költői magatartás *Húsvét előtt*; a próféta szerep elutasítása vagy vállalása, *Mint különös hírmondó*; versszerkezetek, hangnemek, formák, motívumok gazdagsága

Esti kérdés, Ősz és tavasz között; ars poeticus alkotások

A lírikus epilógja; Cigány a siralomházban; Csak posta voltál.

A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. gyászdal, tárgyias költészet, ditirambus, könyörgésvers).

A *Jónás könyve*, mint az ószövetségi példázat parafrázisa. Jónás és az Úr magatartása. Nyelvhasználati és hangnemi összetettség

Fogalmak: Bergsoni időszemlélet, ditirambus, próféta-ság, küldetésstudat, rájátszás

Életmű – Kosztolányi Dezső

Kosztolányi Dezső életműve.

Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák; világkép, művészetfelfogás (homo aestheticus); stílusirányzatok (pl. impresszionizmus, expresszionizmus); viszonya az anyanyelvhez.

Jellemző lírai tematika; hangnemek, műfajok, versciklusok (pl. *A szegény kisgyermek panasza*); *Számadás*-kötet; kis- és nagyszerkezetek; ars poeticák; legalább 4 lírai alkotás, köztük: *Hajnali részegség, Halotti beszéd, Boldog szomorú dal*.

Novellák (pl. *A kulcs, Fürdés* stb.) és novellaciklusok (Esti Kornél-novellák).

Egy Kosztolányi-regény (pl. *Édes Anna, Pacsirta*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszéléstechnika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika.

Fogalmak: Versciklus, novellaciklus, példázat, lélektan

Magyar irodalom – a Nyugat és első nemzedéke

Juhász Gyula költészetének sajátosságai (pl. impresszionizmus, nosztalgia, emlékezés, legalább egy műve, pl. *Tiszai csönd, Milyen volt*; életképszerűség, leíró jelleg, *Tápai lagzi*).

Tóth Árpád lírájának jellemzői; tematikája, hangnemei, formái (magányélmény, elégikusság, impresszionizmus stb., legalább egy-két műve, *Esti sugárkoszorú*).

Fogalmak: klasszikus modernség, szecessziós-szimbolista látásmód, tagoló vers, kötetkompozíció, ciklikus szerkesztés

Portré – Móricz Zsigmond

Móricz alkotásainak jellemzői, írásművészetének sajátosságai; naturalista és realista ábrázolásmódja.

Tárgykörök, témák (pl. paraszti, dzsentri; szegénység) és műfaji változatok (novella, elbeszélés, történeti példázat, idill-típusú regény stb.).

Novelláinak világa (legalább két mű elemzése, pl. *Tragédia, Szegény emberek, Barbárok*).

Egy Móricz-regény (pl. *Úri muri, Rokonok, Sárarany, Az Isten háta mögött*) elemző értelmezése, sok szempontú megközelítéssel, pl. műfaji változat; szerkezet, jellemábrázolás, elbeszélés-technika, nézőpont, közlésformák, hangnemek, írói előadásmód; problematika (pl. vívódó hősök, dzsentri-ábrázolás).

Fogalmak: Realista és naturalista ábrázolásmód, népi írók mozgalma.

Látásmódok: Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula

Karinthy kisépikájának jellemzői választott novella (pl. *A cirkusz; Találkozás egy fiatalemberrel; Barabbás*) és a *Tanár úr kérem* karcolatgyűjtemény darabjai alapján.

Humorfelfogása (humoreszkjei).

Irodalmi karikatúrák (néhány, már megismert szerző /mű és paródiája) az *Így írtok ti* szemelvényei alapján.

Krúdy Gyula írói világa, egyéni hangja legalább egy Szindbád-novella alapján (pl. *Negyedik út, Ötödik út*); anekdotikusság, az idő és az emlékezés formaalkotó szerepe.

A Krúdy-művek atmoszférájának, témáinak, alakjainak, motívumainak megidézése (stílusimitációk, pl. Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*; Huszárik Zoltán: *Szindbád*).

Fogalmak: humor, paródia, karcolat, novellaciklus, hasonmásalak, nosztalgia

A továbbhaladás feltételei: Adott szempontú műelemzés készítése közösen fel nem dolgozott kisépikai és lírai alkotásról. Nagypikái és drámai művek szóbeli és írásbeli bemutatása. Művek összehasonlítása adott tematikai, poétikai szempontok követésével. Jellemző hőstípusok, jellegzetes konfliktushelyzetek bemutatása, értelmezése. Stílusirányzatok jellemző vonásainak bemutatása néhány irodalmi és képzőművészeti alkotásban (az impresszionizmustól a szecesszióig).

12. osztály

Világirodalom – avantgárd irányzatok; a magyar avantgárd

Világirodalom – avantgárd irányzatok.

Formabontás és formaépítés (közös tendenciák a stílusirányzatokban).

Futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus: néhány szemelvény az egyes irányzatok dokumentumaiból, illetve néhány irodalmi alkotás (pl. Marinetti, Majakovszkij; Apollinaire, Éluard műveiből).

A jellemzően nem irodalmi irányzatok (kubizmus, konstruktivizmus, dada, stb.) néhány célkitűzése, formajegye. A magyar avantgárd sajátosságai, az aktivizmus programja; Kassák Lajos szerepe (egy-két művének ismerete, *Mesteremberek*; *A ló meghal...*

Fogalmak: Avantgárd, futurizmus, expresszionizmus, szürrealizmus, aktivizmus, szabad vers, szimultanizmus, önműködő írás, képvers.

Életmű – József Attila

József Attila életműve.

Pályaszakaszok, életérzések, költői magatartásformák (*Tiszta szívvel*; *Tudod, hogy nincs bocsánat*); világkép, költészetfelfogás *Ars poetica*; *Thomas Mann üdvözlése*).

Stílusirányzatok (pl. expresszionizmus, szürrealizmus, *Medáliák*) és stílustendenciák (pl. újnépesség) hatása.

Jellemző lírai tematika (pl. *Külvárosi éj*; *Óda*; *Nem emel föl*); gondolati költészet 1932–1934 között (pl. *Téli éjszaka*, *Reménytelenül*; *A város peremén*); kései költészet (közéleti, pl. *Levegőt*; *A Dunánál*; *Hazám*; szerelmi, pl. *Nagyon fáj*; tragikus önsors versek, pl. *Karóval jöttél*; *Talán eltűnök hirtelen...*). Versszerkezetek, verstípusok, hangnemek, formák, témák, motívumok (pl. gyermek, éjszaka, külváros, büntudat) gazdagsága.

Komplex költői képek (síkváltások).

Hatása a későbbi költészetre (pl. Pilinszky, Nagy László).

A választott művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. freudizmus, agitatív vers, szegényember-vers, szonett-koszorú).

Fogalmak: komplex kép, síkváltás, szabad vers, létösszegzés, időszembesítés, önmegszólítás

Világirodalom – epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban

Epikus művek (szemelvények, részletek a kis- és nagyepikából)

pl. Kafka *Az átváltozás*; Thomas Mann *Mario és a varázsló*; Bulgakov: *A Mester és Margarita*; Camus Sziszüphosz mítosza; Orwell *1984*; Hrabal, Szolzsenyicin alkotásaiból és kortárs művekből.

A választott szerzők jellemző tematikája, kérdésfelvetése; formanyelvi, szóhasználati sajátosságai.

Művek és adaptációik összevetése.

Lírai alkotások (szemelvények, részletek).

Legalább egy lírikus látásmódja egy-két művének elemző megközelítésével (pl. T. S. Eliot).

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. intellektuális költészet, mitologizálás, mítoszregény, dokumentum-irodalom, parabola, egzisztencializmus).

Fogalmak: neoavantgárd, posztmodern, családregegy, objektív líra, vezérmotívum, montázstechnika, abszurd

Színház- és drámatörténet – a 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése

A 20. századi és/vagy a kortárs drámairodalom egy-két jellemző tendenciája

(pl. az epikus dráma, abszurd dráma, egzisztencialista dráma, groteszk színház, amerikai drámairodalom köréből).

Szemelvények, részletek drámai művekből, pl. Brecht *Kurácsi mama*; Beckett: *Godot-ra várva*; Dürrenmatt *A fizikusok*); egy szerző, mű középpontba állítása.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek (pl. epikus színház, elidegenítő effektusok, song, tézisdráma, abszurd dráma, példázatosság, groteszk komédia, paradoxon).

Fogalmak: Epikus színház, abszurd dráma.

Portré – Radnóti Miklós

Radnóti Miklós portréja.

Életút és életmű egysége (haláltudat, munkaszolgálat, lágervers; idill és tragikum). A kor jellemzői (*Járkálj csak, halálraitélt!*), Radnóti tragédiája és költői magatartásformái (jóság, tiltakozás, lázadás, emlékezés, emberség, hazaszeretet, hitvesi költészet, *Tétova óda*,

Jellemző műfajok, témák, életérzések költészetében; műveinek formai és stílusi sajátosságai (avantgárd, szabad vers, klasszicizálás stb.).

Eklogaciklusa (a *Hetedik ecloga* és legalább még egy mű alapján *Nyolcadik ecloga*. A *Tajtékos ég* és a bori notesz *Razglednicák*).

Fogalmak: eklogaciklus, idill és tragikum, razglednica

Portrék – Szabó Lőrinc, Márai Sándor, Pilinszky János, Weöres Sándor, Ottlik Géza

Szabó Lőrinc költészetének jellege, pl. a Lóci-versek, *Az Egy álmai*; a *Semmiért egészen* és versciklusainak (pl. a *Tücsökgzene*) néhány darabja alapján.

Weöres Sándor költészetének tematikus és formai változatossága (*Rongyszőnyeg* alapján); gondolati költészete; szerepversei, stílusutánzatai (pl. a *Psyché* szemelvényei).

Pilinszky János világlátásának tükröződése költészetében; alkotásmódjának, poétikai megoldásainak, motívumainak sajátosságai (a *Harmadnapon* és még egy műve alapján, *Négy soros*, *Harbach 1944*, *Apokrif* stb.).

Márai Sándor életműve néhány epikus szemelvény alapján (*Egy polgár vallomásai*; ; esszérészlet (pl. *Füves könyv*) és lírai alkotás (*Halotti beszéd*) alapján; az emigráns léthelyzet hatása.

Ady Endre publicisztikájából részlet (pl. Ismeretlen Korvin-kódex margójára, Kosztolányi Dezső esszérészlet (pl. *Ábécé a fordításról és fordításról*), Illyés Gyula esszérészlet; Ottlik Géza: *Iskola a határon*– sok szempontú regényértelmezés. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: szerepvers, stílusutánzás, négy soros

Látásmódok – Illyés Gyula, Németh László, Örkény István, Nagy László

Illyés Gyula lírájának sajátosságai az *Egy mondat a zsarnokságról* és más műve alapján (pl. *Bartók*, *Koszorú*); az irodalmi szociográfia műfaja, l. *Puszták népe*

(részletek).

Németh László egy regénye (pl. *Iszony*) vagy egy drámája (*Villámfénynél*)

Nagy László költői világa, alkotásmódja (pl. népiesség, hosszúénekek, montázstechnika, képrendszer, portrévers, képvers) egy-két műve alapján (*Ki viszi át a szerelmet*; *József Attila!*; *Menyegző*).

Örkény István groteszk látásmódja néhány egyperces novella és / vagy a *Tóték* alapján. A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: Népi írók mozgalma, irodalmi szociográfia, hosszúének, portrévers, képvers, groteszk látásmód, egyperces novella

Művelődéstörténeti, irodalomtörténeti tájékozódás – Portrék, látásmódok a 20. század magyar irodalmából (választható szerzők, művek)

Választás alapján művek, szemelvények 20. századi:

– szépprózai alkotásokból, pl. Gion Nándor, Mészöly Miklós, Nyirő József (pl. *Úz Bence, Kopjafák*), Szabó Magda (pl. Abigél), Sánta Ferenc (pl. *Sokan voltunk*), Sütő András műveiből;

- lírikusok munkásságából, pl. Áprily Lajos, Dsida Jenő, Nemes Nagy Ágnes, Orbán Ottó, Sinka István, Szilágyi Domokos egy-két műve;

– értekező prózai művekből, esszékből, pl. Nemes Nagy Ágnes, Szerb Antal és mások műveiből, például Szabó Dezső Adyról írt esszéiből.

Művelődés- és irodalomtörténeti tájékozódás: a nemzeti konzervatív irodalom, a népi írók mozgalma, a határon túli és emigráns irodalom.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: Művelődéstörténet, irodalomtörténet, nézőpont, nézőpontváltás, nemzeti konzervatív irodalom, parabola, intertextualitás; költői attitűd, költői szerep; Kárpát-medencei, erdélyi irodalom; emigráns irodalom; „ötágú síp”.

Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból (választható szerzők, művek)

Szemelvények a kortárs szépprózai alkotásokból, lírai művekből, esszéirodalomból.

A kortárs dráma és színház világa (egy választott mű elemzése).

Irodalmi díjak és díjazottak (a Nobel-díjas: Kertész Imre *Sorstalanság* című regénye).

Kortárs irodalmi élet.

A választott szerzőkhöz, művekhez kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Tájékozódás az irodalmi és könyvtári adatbázisok, blogok, kritikai folyóiratok között.

Önálló olvasmányválasztás szempontjai, indoklása, értékelése, mások szempontjainak értelmezése.

Fogalmak: kortárs nyilvánosság, nyomtatott és internetes folyóiratok, hangoskönyv, digitális közlés

Regionális kultúra

A régió, tájegység, település, kerület, iskola kulturális, irodalmi, múltbeli és jelen hagyományai (pl. kisebbségi irodalom, folklór, múzeum, színház stb.);

az ide kötődő, ehhez kapcsolódó szerző(k) irodalmi műve(i).

Irodalmi emlékhelyek (szülőház, emlékszoba, kiállítás, múzeum, temető, színház stb.).

A választott tárgyhoz kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: régió, regionalitás, hagyomány, kisebbség, nemzetiség, folklór, az irodalom, földrajza”, interkulturalitás, kulturális emlékezet.

Az irodalom határterületei

A szórakoztató irodalom típusai, hatáskeltő eszközei és sajátos műfajainak jellemzői (pl. fantasy-irodalom, detektívregény, sci-fi, lektúr; dalszöveg).

Az irodalom filmen; filmes feldolgozások.

Film- és könyvsikerek, divatjelenségek.

Az irodalmi ismeretterjesztés főbb nyomtatott és elektronikus műfajai.

A választott témához kapcsolódó fogalmi ismeretek.

Fogalmak: ízlés, értelmezés, szórakoztatás, populáris kultúra, kultusz, divat, irodalmi ismeretterjesztés, digitális kultúra, (*filmes*) adaptáció.

A továbbhaladás feltételei: Életművek ismeretének bizonyítása: az alkotói pálya jelentős irodalomtörténeti tényeinek, tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése. A pályakép néhány tematikus, műfajbeli, tartalmi változásának bemutatása, összhangban az egyes életművek sajátosságaival. Néhány korábban tanult szerző 20. századi utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. Portré: a szerző és műve, az életmű jellemző témáinak, műfajainak bemutatásával.

12. évfolyam

Világirodalom—avantgárd irodalom, a magyar avantgárd

Formabontás és formaépítés

vények az egyes irányzatok dokumentumaiból, irodalmi alkotásaiból

A jellemzően nem irodalmi alkotások bemutatása

A magyar avantgárd sajátossága, az aktivizmus

Kassák szerepe a magyar irodalomban

Életmű

József Attila

Pályaszakaszok, életérzések, magatartásformák

Stílusirányzatok, stílustendenciák hatásai

Gondolati költészete 1932-34 között

A kései költészet bemutatása (közéleti, szerelmi, tragikus önsors versek)

Komplex költői képek

Hatása a későbbi költészetre

Világirodalom—epikai és lírai törekvések a 20. században és a kortárs irodalomban

Kafka világa

Thomas Mann írásművészete

Bulgakov: Mester és Margarita

Az egzisztencializmus: Camus

A negatív utópia: Orwell

A hagyományok továbbélése: Hemingway

A lírai alkotásokhoz kapcsolódó új fogalmi ismeretek elsajátítása

Színház-és drámatörténet—A 20. századi és a kortárs drámairodalom néhány törekvése

Az epikus dráma: Brecht

Az abszurd dráma: Beckett

Az egzisztencialista dráma

A groteszk színház: Dürrenmatt

Portré Radnóti Miklós

Életút és életmű egysége

A korszak jellemzői-Radnóti tragédiája és költői magatartásformái

Jellemző témák, műfajok, életérzések a költőnél

Eklogái

A bori notesz versei

Portrék magyar irodalom

Szabó Lőrinc költészete, versciklusai

Weöres Sándor költészetének tematikai és formai változatossága

Pilinszky világlátása, poétikai megoldásai

Márai életműve epikai alkotások alapján

Látásmódok magyar irodalom

Illyés lírájának sajátosságai

Az irodalmi szociográfia műfaja- Puszták népe

Németh László regényei

Nagy László költői világa, alkotásmódja

Örkény egyperces novellái

Örkény: Tóték

Művelődési-és irodalomtörténeti tájékozódás- választható szerzők a 20. századi magyar irodalomból

Szépprózai alkotások (Gion, Mészöly, Szabó Magda, Sütő)

Lírikusok munkássága (Orbán Ottó, Nemes Nagy Ágnes, Áprily Lajos)

Értekező próza, esszé

Nemzeti, konzervatív, népi írók mozgalma

A határon túli és az emigráns irodalom

Portrék, látásmódok a kortárs irodalomból

A kortárs széppróza, líra, dráma—szemelvények

Kertész Imre: Sorstalanság

Kortárs irodalmi élet—önálló tájékozódás (blogok, adatbázisok, kritikai folyóiratok)

Regionális kultúra

A régió, a tájegység, a település kulturális hagyományai

Ide kötődő szerzők művei

Az irodalom határterületei

A szórakoztató irodalom

Az irodalom filmen

Divatjelenségek

Irodalomelméleti rendszerezés

Esztétikai minőségek, hangnemek

Irodalmi toposzok, archetípusok

Irodalmi művek fogadtatása, utóélete (evokáció, intertextualitás a kortárs szövegekben)

Életművek, kötetek, témák, motívumok 20. századi és kortárs szerzők művészetében

A továbbhaladás feltételei

Egyes irodalomtörténeti korszakok áttekintése, tájékozódás korstílusok, szerzők, alkotói törekvések között. Értekezés és esszé írása megfelelő helyesírással, nyelvhelyességgel, szabatos és egyéni stílusban. A megnyilatkozás témájának és céljának megfelelő hiteles szóbeli előadás, ismertetés, összegezés. Különböző korokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú összevetése.

Életművek beható ismeretének bizonyítása: az alkotói pálya jelentős irodalomtörténeti tényeinek, tematikai, formabeli változatosságának bemutatásával. Művek közötti kapcsolatok, témák, fölismerése és értékelése. A pályakép néhány tematikus, műfajbeli, tartalmi változásának bemutatása, összhangban az egyes életművek sajátosságaival. Néhány korábban tanult szerző 20. századi utóélete, hatása az irodalmi hagyományban. Portré: a szerző és műve, az életmű jellemző témáinak, műfajainak bemutatásával.

Tájékozottság a kortárs irodalomban: a legfontosabb szerzők, folyóiratok, témák, irányzatok ismerete.

Helyes irodalmi-művészeti értékrend megléte, irodalmi ízlés, olvasottság.